

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt tirsdag den 16. december 2025

Sag BS-40458/2025-HJR

A

(advokat Lars Sandager)

mod

Alm. Brand Forsikring A/S

(advokat Mikkel Bruun-Larsen)

I tidligere instans er afsagt kendelse af Østre Landsrets 14. afdeling den 23. april 2025 (BS-9023/2025-OLR).

I påkendelsen har deltaget tre dommere: Poul Dahl Jensen, Kristian Korfits Nielsen og Rikke Foersom.

Påstande

Kærende, A, har nedlagt påstand om, at han meddeles tilladelse til at anke Københavns Byrets dom af 8. juli 2024 til landsretten, subsidiært at sagen hjemvises til fortsat behandling ved landsretten med henblik på landsrettens afgørelse om tilladelse til at anke efter ankefristens udløb.

Indkærede, Alm. Brand Forsikring A/S, har påstået stadfæstelse. Over for den subsidiære påstand har Alm. Brand Forsikring påstået afvisning, subsidiært frifindelse.

Sagsfremstilling

Den 8. juli 2024 afsagde Københavns Byret dom i en civil sag mellem A og Alm. Brand Forsikring A/S, hvor A havde nedlagt påstand om betaling af 975.333,34 kr. for tab af erhvervsevne i anledning af, at han kom til skade med bl.a. venstre

skulder i et færdselsuheld den 17. december 2005. Ved dommen blev Alm. Brand Forsikring frifundet.

Den 30. juli 2024 ansøgte As advokat, advokat Lars Sandager, Civilstyrelsen om fri proces til at anke dommen. Vedlagt ansøgningen var et udkast til ankestævning.

Samme dato, den 30. juli 2024, sendte advokat Lars Sandager et brev til Alm. Brand Forsikring, hvori han anførte:

”Jeg er ikke enig i Københavns Byrets dom, og jeg har søgt om fri proces til at anke den. Min klient kan ikke anke dommen uden at få fri proces.

Jeg vedhæfter kopi af ankestævning og ansøgning.

Skulle der blive givet fri proces, vil jeg søge om oprejsningsbevilling og anke.”

Den 24. januar 2025 bevilgede Civilstyrelsen A fri proces til at anke byrettens dom.

Den 18. februar 2025 indgav advokat Lars Sandager på vegne af A anmodning til landsretten om tilladelse til at anke dommen efter ankefristens udløb.

Ved kendelse af 23. april 2025 besluttede landsretten, at As anmodning om tilladelse til at anke byrettens dom efter ankefristens udløb ikke kunne tages til følge. I landsrettens præmisser hedder det:

”Københavns Byret afsagde dom i sagen den 8. juli 2024. Det følger af retsplejelovens § 372, stk. 1, og stk. 2, 5. pkt., at ankefristen er 4 uger, men at ankeinstansen undtagelsesvis kan tillade anke indtil 1 år efter dommens afsigelse.

As ansøgning om fri proces blev indgivet til Civilstyrelsen den 30. juli 2024, dvs. inden udløbet af ankefristen den 5. august 2024.

As anmodning om anketilladelse til landsretten blev imidlertid først indgivet den 18. februar 2025, dvs. 3 uger og 4 dage efter Civilstyrelsens bevilling af fri proces den 24. januar 2025. Landsretten finder, at anmodningen om anketilladelse ikke er indgivet inden rimelig tid efter Civilstyrelsens bevilling af fri proces, og der findes på den baggrund ikke at foreligge sådanne særlige omstændigheder, at der er grundlag

for undtagelsesvis at meddele tilladelse til anke efter ankefristens udløb, jf. retsplejelovens § 372, stk. 2, 5. pkt.

Anmodningen om tilladelse til anke efter ankefristens udløb tages derfor ikke til følge.”

Retsgrundlag

Retsplejelovens § 372, stk. 1 og 2, er sålydende:

”§ 372. Ankefristen er 4 uger. Fristen regnes fra dommens afsigelse. Stk. 2. Anke sker ved indlevering af ankestævning til den ret, hvis dom indankes. Den ret, hvis dom indankes, sender inden 1 uge efter modtagelse af anken sagens dokumenter til ankeinstansen. Anke skal ske inden ankefristens udløb eller, hvis der er meddelt tilladelse efter § 368, stk. 2, § 371 eller § 453, stk. 2, inden 4 uger efter, at tilladelsen er meddelt ansøgeren. Indleveres stævningen senere, afvises anken. Ankeinstansen kan dog undtagelsesvis tillade anke indtil 1 år efter dommens afsigelse. Stævningen skal i så fald indleveres inden 4 uger efter tilladelsens meddelelse. Bestemmelserne i § 398 finder tilsvarende anvendelse ved behandlingen af ansøgning om tilladelse til anke efter fristens udløb. Landsrettens afgørelse kan kun indbringes for Højesteret efter reglerne i § 392, stk. 3-5.”

Bestemmelsen i stk. 2 blev indsat ved lov nr. 390 af 14. juni 1995. Forud for lovændringen lå kompetencen til at meddele tilladelse til at anke eller kære efter appelfristens udløb (oprejsningsbevilling) hos Justitsministeriet (Civilretsdirektoratet), jf. dagældende retsplejelovs § 397 (lovbekendtgørelse nr. 609 af 19. december 1969).

I Retsplejerådets betænkning nr. 698/1973 om behandling af borgerlige sager, s. 40 ff., er anført bl.a. følgende i relation til et forslag om at overføre kompetencen til at bevilge oprejsningsbevilling fra Justitsministeriet til domstolene:

”C. Baggrunden for de gældende regler om processuelle tilladelser og tidligere forslag til ændring af disse

...

Allerede i 1924 tog det stående retsplejeudvalg kompetencespørgsmålet op på ny i en skrivelse til justitsministeren. Retsplejeudvalget fandt det uheldigt, at ”Retsplejeloven har bibeholdt den tidligere gældende Ordning, hvorefter de sædvanlige processuelle Tilladelser meddeles af Administrationen, og finder det bedre stemmende med hele Retsplejelo-

vens Aand, at Retsplejen ogsaa for saa vidt opnaar en af Administrationen uafhængig Stilling". Retsplejeudvalget foreslog beføjelsen til at meddele tredjeinstansbevilling henlagt til landsretten.

Justitsministeriet nedsatte i 1929 et udvalg med højesteretsdommer V. Topsøe-Jensen som formand til at udarbejde forslag til forskellige ændringer i retsplejeloven. Udvalget beskæftigede sig bl.a. med en omordning af reglerne om processuelle tilladelser. Udvalget afgav betænkning i 1930. Uddrag af betænkningen fra 1930 angående de processuelle tilladelser er optaget som bilag 2 til denne betænkning. Som det fremgår heraf foreslog udvalget af 1929 bl.a.:

- 1) at de processuelle tilladelser, der meddeles af administrationen, fremtidig skulle gives af domstolene,
- 2) at reglerne om de processuelle tilladelser blev samlet i et enkelt kapitel i retsplejeloven, og
- 3) at betingelserne for at opnå de nævnte tilladelser blev gjort mere ensartede.

I det forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje, som justitsministeren fremsatte i november 1930, blev udvalgets forslag vedrørende procesbevillingerne ikke medtaget. I bemærkningerne til forslaget anførtes som begrundelse herfor (Rigsdagstidende 1930-31, tillæg A, sp. 4878):

...

"Justitsministeriet maa anse det for lidet heldigt, at det i disse Tilfælde bliver Domstolene, der selv bestemmer, om de af dem trufne Afgørelser skal kunne bringes frem for højere Instans.

...

Hertil kommer yderligere følgende: Efter Retsplejelovens § 332 meddeles fri Proces i 2den Instans af Justitsministeren. Naar der ansøges om fri Proces, kan det i Praksis ofte ikke undgaas, at Ankefri- sten under Behandlingen af Ansøgningen udløber, og der maa da i disse Tilfælde, naar fri Proces meddeles, ogsaa gives Anketilladelse. Dersom nu denne Tilladelse, som af Udvalget foreslaaet, skal gives af Domstolene, vil den paagældende altsaa ofte blive nødt til først at søge Justitsministeren om fri Proces og derefter Retten om Anketilladelse. Men denne Fremgangsmaade synes unødigt omstændelig i Betragtning af, at Retten i saadanne Tilfælde maa antages saa godt som altid at ville give den ansøgte Anketilladelse."

...

E. Retsplejerådets forslag

Efter rådets opfattelse bør tredjeinstansbevillinger, oprejsningsbevillinger og tilladelser efter § 962, stk. 2, fremtidig gives af domstolene.

...

2. Oprejsningsbevillinger.

Som tidligere nævnt er det kun i borgerlige sager, at tilladelse til at anke efter udløbet af ankefristen meddeles af administrationen. I straffesager tilkommer kompetencen retten. Selv om fristen er udløbet, fremsættes ankemeddelelse på sædvanlig måde, og den overordnede ret admitterer anken, dersom den ankende gør antageligt, at den omstændighed, hvorpå anken grundes, først senere er blevet ham bekendt, eller at fristens oversiddelse i øvrigt skyldes grunde, der ikke kan tilregnes ham. I modsat fald afvises anke, jfr. retsplejelovens § 949, stk. 2.

Efter rådets opfattelse bør der i borgerlige sager indføres samme ordning, som gælder i straffesager i dag. Da kun én myndighed (den overordnede ret) skal behandle sagen, er ordningen arbejdsbesparende og vil medvirke til at nedbringe den tid, det tager at få en endelig retsafgørelse.

Som det fremgår af oplysningerne side 36, følger justitsministeriet en ret lempelig praksis i disse sager. Rådet mener, at der kunne være anledning til at følge en noget strengere kurs, således at ankesagen i tilfælde af for sen anke kun fremmes, hvis særlige forhold gør sig gældende, se side 44 om det tilsvarende problem med hensyn til meddelelse af tredjeinstansbevilling. Rådet har dog ikke ment at burde opstille nærmere retningslinjer for, hvornår tilladelse skal meddeles, men mener udformningen af en praksis også på grund af sagernes forskellighed må overlades til retterne.

Det har til fordel for den gældende ordning været anført, at denne ordning medfører mindre administration i de tilfælde, hvor den, der anker, søger fri proces. I disse tilfælde vil det af tidsmæssige grunde ofte være nødvendigt tillige at give oprejsningsbevilling, og det er derfor en fordel, at samme myndighed (justitsministeriet) kan meddele begge tilladelser. Rådet er for så vidt enig i, at det kan være en fordel, at begge tilladelser meddeles af samme myndighed, men mener, dette bør opnås ved, at også kompetencen til at meddele fri proces henlægges til domstolene. I øvrigt vil der næppe vise sig ulemper af væsentlig betydning ved en adskillelse af kompetencerne vedrørende anketilladelse og fri proces. Parten kan anke sagen inden ankefristens udløb, selv om han

endnu ikke har fået svar på sin ansøgning om fri proces. Efter de gældende regler, jfr. retsafgiftslovens § 62, skal der normalt betales retsafgift samtidig med, at anken iværksættes, og der er ikke hjemmel til at tilbagebetale afgiften, hvis appellanten, fordi han ikke opnår fri proces, opgiver at gennemføre ankesagen. Retten kan næppe med hjemmel i retsafgiftslovens § 62 undlade at kræve afgiften betalt straks og i stedet fastsætte en frist for betalingen – eventuelt en vis tid efter, at appellanten har fået svar på sit andragende om fri proces – således at såvel begæringen som afgiften bortfalder, hvis fristen ikke overholdes. Rådet kan imidlertid anbefale, at der ved ændring af retsafgiftsloven indføres en sådan hjemmel. I øvrigt er det næppe tænkeligt, at retten vil afvise at behandle en anke, hvis der er søgt fri proces inden ankefristens udløb, og anken iværksættes straks, efter at fri proces er meddelt.”

Retsplejerådets forslag blev ikke gennemført, men spørgsmålet om kompetenceoverførsel til domstolene blev på ny taget op i Retsplejerådets betænkning nr. 1222/1991 om 3. instansbevillinger og andre procesbevillinger. I betænkningen s. 69 ff. er anført bl.a. følgende:

”Kapitel 5.

Oprejsningsbevillinger og 2. instansbevillinger.

...

2. Oprejsningsbevillinger.

2.1. Civile sager.

...

Efter Justitsministeriets praksis lægges der ved afgørelsen af en ansøgning om oprejsningsbevilling navnlig vægt på, om fristoverskridelsen kan anses for undskyldelig, hvilket f.eks. ikke antages at være tilfældet, hvis overskridelsen skyldes fejl fra advokatens side.

...

2.4. Retsplejerådets forslag.

I betænkning nr. 698/1973 om behandling af borgerlige sager foreslog Retsplejerådet i forbindelse med forslaget om at overføre kompetencen til at meddele 3. instansbevilling til domstolene, at kompetencen til at meddele oprejsningsbevilling i civile sager overføres til domstolene bl.a. under henvisning til, at en sådan ordning vil være arbejdsbesparende og medvirke til at nedbringe den tid, det tager at få en endelig retsafgørelse.

Retsplejerådet omtaler i betænkningen de problemer, der vil kunne opstå, hvis kompetencen til at træffe afgørelse om oprejsningsbevilling

fjernes fra den myndighed, som tager stilling til ansøgninger om fri proces, og hvis sagsbehandlingstid ofte bevirker, at appelfristerne overskrides.

Rådet peger imidlertid på, at appellantens i sådanne tilfælde vil være nødt til selv (foreløbigt) at afholde udgifterne til retsafgift, og at rettens praksis med hensyn til oprejsningsbevillinger i sådanne tilfælde i øvrigt formentlig vil være mere lempelig.

...

Retsplejerådet har af de ovenfor anførte grunde fundet at burde udarbejde udkast til lovforslag, hvorefter også kompetencen til at meddele oprejsningsbevilling overføres til domstolene."

Af bemærkningerne til det lovforslag, som Retsplejerådet udarbejdede, fremgår bl.a. (betænkning 1222/1991, s. 84):

"Til nr. 6, 10, 12 og 18-20.

Forslagene indebærer, at kompetencen til i civile sager, fogedsager og skiftesager at give tilladelse til anke eller kære efter appelfristens udløb (oprejsningsbevillinger) overføres til ankeinstansen. Reglerne foreslås i øvrigt ikke ændret..."

Retsplejerådets forslag, som også omfattede forslag vedrørende kompetence til at meddele appeltilladelser, blev ikke gennemført, idet Justitsministeriet på baggrund af drøftelserne i Folketinget tilbagekaldte lovforslaget og anmodede Retsplejerådet om at afgive en betænkning om spørgsmålet om, hvorvidt der burde oprettes et procesbevillingsnævn. I Retsplejerådets betænkning nr. 1260/1993 om dette spørgsmål gentages rådets tidligere forslag om overførsel af kompetencen vedrørende oprejsningsbevillinger til domstolene.

På baggrund af betænkning nr. 1260/1993 fremsatte Justitsministeriet et lovforslag, som bl.a. indebar overførsel af kompetencen til at meddele oprejsningsbevillinger til domstolene (Folketingstidende 1994-95, tillæg A, lovforslag nr. L 217, s. 2940 ff.). I bemærkningerne til den foreslåede § 372, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 7) er anført bl.a. følgende (s. 2959):

"Til nr. 7, 11, 13 og 19-21

Forslagene indebærer, at kompetencen til i civile sager, fogedsager og skiftesager at give tilladelse til anke eller kære efter appelfristens udløb (oprejsningsbevillinger) overføres til appelininstansen. Reglerne foreslås i øvrigt ikke ændret..."

Parternes synspunkter

A har anført navnlig, at betingelserne for at meddele tilladelse til anke efter ankefristens udløb er opfyldt, jf. retsplejelovens § 372, stk. 2, 5. pkt.

Alm. Brand Forsikring A/S blev allerede ved hans advokat Lars Sandagers brev af 30. juli 2024 gjort bekendt med, at han havde ansøgt om fri proces, og at han agtede at søge oprejsningsbevilling, hvis anmodningen om fri proces blev imødekommet. Derfor er der ikke noget indrettelseshensyn at tage til forsikringsselskabet.

Efter ansøgningen om fri proces blev sagen udsat i godt seks måneder på Civilstyrelsens behandling af sagen. Uden forudgående varsel traf Civilstyrelsen den 24. januar 2025 afgørelse om fri proces. Tidsforløbet viser, at det har været uden større betydning for parternes forberedelse, indrettelseshensyn eller sagens samlede tidsmæssige forløb, om der gik en uge mere eller mindre med at ansøge om oprejsningsbevilling.

En ansøgning om oprejsningsbevilling, der indgives inden 4 uger efter modtagelse af fri proces, er principielt altid rettidig.

Retsplejeloven indeholder ingen frister for indgivelse af ansøgning om oprejsningsbevilling. Det er et almindelige processuelt princip, at sager skal fremmes inden rimelig tid.

Hvad der konkret er rimelig tid skal vurderes i lyset af, at retsplejeloven gennemgående opererer med ankefrister på 4 uger, og det er ubegrundet, at der skulle gælde en kortere frist til at søge om anketilladelse. Hans ansøgning om oprejsningsbevilling blev fremsat inden rimelig tid efter modtagelsen af fri proces.

Den tid, der gik fra Civilstyrelsens afgørelse til hans advokats indgivelse af anmodning om oprejsningsbevilling, er udtryk for almindelig travlhed på et advokatkontor i forbindelse med ferieperioder og er ikke udtryk for manglende fremme af sagen.

Det er fast praksis, at en parts behov for fri proces er en rimelig grund til at give tilladelse til anke efter ankefristens udløb. Alm. Brand Forsikrings forslag til, hvordan han kunne anke uden at have modtaget fri proces, kunne han af økonomiske grunde ikke benytte, idet selve det, at han anlagde sagen, ville påføre ham ikke uvæsentlige udgifter.

Alm. Brand Forsikring A/S har anført navnlig, at betingelserne i retsplejelovens § 372, stk. 2, 5. pkt., for at meddele tilladelse til at anke byrettens dom efter ankefristens udløb ikke er opfyldt.

Lovens udgangspunkt er, at ankefristen er 4 uger, og at ankestævninger indleveret senere afvises. Det er kun undtagelsesvis, at anke kan tillades efter fristens udløb. I denne vurdering lægges der navnlig vægt på, om fristoverskridelsen har været undskyldelig, herunder om ansøgningen er indgivet inden for rimelig tid.

Der foreligger ikke relevante undskyldelige omstændigheder, og ansøgningen er ikke indleveret inden rimelig tid. Byretten afsagde dom den 8. juli 2024, og ansøgningen om oprejsningsbevilling blev først indgivet den 18. februar 2025, dvs. mere end 7 måneder senere.

As overskridelse af ankefristen var helt bevidst og skyldtes, at han er uden økonomiske midler.

As ansøgning om fri proces til Civilstyrelsen blev ikke indgivet i umiddelbar tilknytning til afsigelsen af byrettens dom, men først den 30. juli 2024.

A modtog Civilstyrelsens bevilling af fri proces den 24. januar 2025, men indgav først anmodning om oprejsningsbevilling til landsretten den 18. februar 2025, dvs. 3 uger og 4 dage efter meddelelsen om fri proces. A har herved ikke indgivet anmodning om oprejsningsbevilling inden rimelig tid efter bevillingen af fri proces.

Travlhed og ferie hos As advokat er ikke en undskyldelig omstændighed.

En retsstilling, hvor der automatisk meddeles tilladelse til anke efter ankefristens udløb i tilfælde, hvor der meddeles fri proces, strider imod retsplejelovens § 372, stk. 1, hvorefter ankefristen er 4 uger, og det strider imod stk. 2, 5. pkt., hvorefter der kun undtagelsesvis kan tillades anke efter ankefristens udløb. En sådan retsstilling medfører, at ankefristen er uden nogen betydning for appeller, som opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. En sådan retsstilling medfører også, at det reelt bliver Civilstyrelsen, som træffer afgørelse om, hvorvidt anke efter ankefristens udløb kan tillades, hvilket strider imod retsplejelovens kompetencefordeling. Det vil stride mod ankefristens formål og udgøre et kontradiktorisk problem, idet indstævnte ikke har nogen indflydelse på Civilstyrelsens sagsbehandling.

A kunne uden advokatbistand på domstolenes sagsportal have genereret en automatisk appel inden fristens udløb og samtidig anmodet om, at sagen blev sat i bero på Civilstyrelsens afgørelse om fri proces. Alternativt kunne han have anket med påstand om et mindre beløb og taget forbehold for at forhøje påstanden.

Der er ikke grundlag for at antage, at byrettens dom er åbenbart forkert.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagen angår, om A skal meddeles tilladelse til at anke Københavns Byrets dom af 8. juli 2024 i en sag mod Alm. Brand Forsikring A/S, hvor A har nedlagt påstand om betaling af 975.333,34 kr. for tab af erhvervsevne i anledning af, at han kom til skade med bl.a. venstre skulder i et færdselsuheld.

Efter oplysningerne i sagen kan det lægges til grund, at As advokat, advokat Lars Sandager, den 30. juli 2024 ansøgte Civilstyrelsen om fri proces til at anke dommen.

Den 24. januar 2025 bevilgede Civilstyrelsen A fri proces til at anke byrettens dom. På dette tidspunkt var ankefristen overskredet, og advokat Lars Sandager indgav derfor den 18. februar 2025 på vegne af A anmodning til landsretten om tilladelse til at anke dommen efter ankefristens udløb (oprejsningsbevilling), jf. retsplejelovens § 372, stk. 2, 5. pkt.

Ved kendelse af 23. april 2025 traf landsretten afgørelse om, at anmodningen ikke kunne tages til følge. Spørgsmålet er, om det var med rette, at landsretten ikke meddelte anketilladelse.

Efter fast praksis lægges der ved afgørelsen af en ansøgning om tilladelse til anke efter ankefristens udløb navnlig vægt på, om fristoverskridelsen kan anses for undskyldelig, herunder om ansøgningen om anketilladelse er indgivet inden rimelig tid.

Højesteret lægger til grund, at A som følge af sin økonomiske situation ikke havde mulighed for at anke sagen, medmindre han blev bevilget fri proces, og at han således var nødt til at afvente, om Civilstyrelsen bevilgede fri proces under anke. Ansøgningen om fri proces blev som nævnt indgivet den 30. juli 2024, dvs. før udløbet af ankefristen på 4 uger, og det skyldtes ikke As forhold, men sagsbehandlingstiden hos Civilstyrelsen, at ankefristen blev overskredet.

Højesteret finder på denne baggrund, at det var undskyldeligt, at A ikke ankede i perioden fra byrettens dom og til Civilstyrelsens meddelelse af fri proces den 24. januar 2025.

Spørgsmålet er herefter, om ansøgningen til landsretten om tilladelse til at anke efter ankefristens udløb kan anses for indgivet inden rimelig tid, efter at A var bevilget fri proces.

Bevillingen af fri proces blev som nævnt givet den 24. januar 2025, og A ansøgte den 18. februar 2025 landsretten om anketilladelse. Samtidig med ansøgningen

om fri proces af 30. juli 2024 til Civilstyrelsen oplyste A Alm. Brand Forsikring om, at han havde søgt om fri proces til at anke byrettens dom, og at han, hvis der blev givet fri proces, ville søge om oprejsningsbevilling og anke dommen. Forsikringsselskabet har således været bekendt med, at der i tilfælde af meddelelse af fri proces ville blive søgt om oprejsningsbevilling, og at dommen i givet fald ville blive anket.

Henset hertil og efter en samlet vurdering af sagens omstændigheder, herunder sagens karakter, finder Højesteret, at anmodningen til landsretten om anketilladelse må anses for indgivet inden for rimelig tid.

Som følge af det anførte finder Højesteret, at der foreligger sådanne særlige omstændigheder, at anken undtagelsesvis bør tillades. Højesteret tager herefter As påstand til følge, således at han meddeles tilladelse til at anke byrettens dom efter ankefristens udløb, jf. retsplejelovens § 372, stk. 2, 5. pkt.

THI BESTEMMES:

Landsrettens afgørelse ændres, således at der meddeles A tilladelse til at anke Københavns Byrets dom af 8. juli 2024.

I kæremålsomkostninger for Højesteret skal Alm. Brand Forsikring A/S inden 14 dage fra afsigelsen af denne højesteretskendelse betale 10.000 kr. til A. Sagsomkostningsbeløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.

Kæreafgiften tilbagebetales til A.